Jó reggelt MTA

Térképeken a történelem – régi-új atlasz a középiskolásoknak

A költségtakarékossági okokból megszüntetett, ám az Eszterházy Károly Egyetem kebelén főnixként feltámadó Oktatáskutató és (tankönyv)Fejlesztő Intézet (OFI) az MTA Történettudományi Intézetével karöltve immár harmadik nekifutásra igyekszik használható történelmi atlaszt kiadni a középiskolák számára. Az átdolgozott atlasz változásairól az MTA tájékoztatót adott ki. (http://mta.hu/tudomany_hirei/terkepeken-a-tortenelem-uj-atlasz-a-kozepiskolasoknak-107467). Olvasva az ismertetőt az járt a fejemben, hogy vajon az MTA illetékesei ennyire tájékozatlanok, vagy szándékosan negligálják a középiskolákban eddig használt hasonló kiadványokat?

Az atlasz harmadik kiadásának új vagy megújuló témáit tanulmányozva felmerül, hogy mi olyat tartalmazhatnak, ami a régebb óta forgalmazott atlaszokban nem szerepelt évek óta? Pl. a magyarok vándorlása, amelynek tudományos vitáiról meglévő atlaszban külön térkép mesél, vagy a holokauszt, amelyről neves holokausztkutató adatai alapján készült részletes térkép? Netán Magyarország német megszállása, amelynek témáját kb. 10 éve dolgozta fel az egyik iskolai atlasz szakértő hadtörténész irányításával? Vagy Jugoszlávia szétesése, esetleg a hazai cigányság helyzete? Évek óta szerepelnek az atlaszokban ezek, de hasonlóképp a többi, itt nem említett téma is.

Az MTA–OFI szerint újdonság, hogy atlaszuk szerkesztése „…kutatók, pedagógusok együttműködésére épül, folyamatosan figyelembe véve a diákok és szülők észrevételeit. Ez az egymásra figyelő, alkotó tevékenység kitűnően megvalósult az EKE OFI és az MTA BTK TTI közös munkája során."

Gratulálok az EKE OFI és az MTA BTK TTI-nek, több évtized után újra felfedezték a meleg vizet! Az elmúlt 60 évben éppen így készült az összes iskolai atlasz. A történelmi atlaszok szerkesztésében a történelem és a módszertan szakterületén csak a rendszerváltás után az ELTE, az SZTE, a JPTE, a KGE, az MTA FKI, az MTA Történettudományi Intézet, a Hadtörténeti Intézet jeles oktatóinak és kutatóinak közreműködése volt a garancia arra, hogy az atlaszok tudományosan megalapozottak legyenek, és mindig a legfrissebb eredményeket tükrözzék. (Pl. Almási Tibor, Bencsik Gábor, Bognár Zalán, Cserti Szabó Tibor, Gyenis Gyula, Illésfalvi Péter, Katus László, Kocsis Károly, Máté-Tóth András, Pálóczi Horváth András, Stark Tamás, Szabolcs Ottó, Szatmáry Károly, Szebenyi Péter, Unger Mátyás, Urbán Aladár, elnézést kérve mindenkitől, hogy doktori titulusát nem írtam ki külön.) Az oktatás igényeit pedig neves tanárok, tankönyvszerzők és módszertanosok közvetítették (pl. Balla Árpád, Farkas Judit, Foki Tamás, Kaposi József, Knausz Imre, Miklósi László, Száray Miklós, Vass Vilmos). Tudom, hogy a felsorolt nevek a tudományos életben és a tankönyvszerkesztésben járatlanok számára nem sokat mondanak, de ők valamennyien szakmájuk kiemelkedő képviselői. Mégis lehetséges, hogy a fenti kutatók és tanárok munkássága hátrébb való az EKE OFI és az MTA BTK TTI jelenlegi munkatársainál?

Az MTA–OFI büszke arra, hogy „Valamennyi eddig elkészült és a készülő atlasz térképei többszörös ellenőrzésen és lektoráláson esnek át, s – a vonatkozó tantervek szabta keretek között – a legfrissebb kutatási eredményeket tükrözik."

Miért jelent újdonságot, és miért ad okot büszkeségre az az alapvetés, hogy egy új tankönyvet ellenőriznek? A forgalomban levő atlaszok át sem mentek volna a tankönyv engedélyezési eljárásán, ha a fenti idézetben foglaltaknak nem feleltek volna meg. Nem mellékesen az is kérdéses, hogy miért kell egy új kiadványt egy éven belül kétszer is átdolgozni, ha többszörösen ellenőrzik és lektorálják? Közben pedig szemérmesen hallgatni arról, hogy a javítások zöme nem a lektorok, tanárok, szülők, netán diákok észrevételei, hanem a Történelemtanárok Egyletének (TTE) részletes kritikája és elemzése alapján történt, történik.

http://tte.hu/az-ofi-tortenelmi-atlaszainak-elemzese/ Miért lenne tehát forradalmian új az MTA–OFI atlasza, ha sem tartalmában, sem kivitelében, sem módszertanában nem hoz semmi újat? Az önfényezés mellett „forradalmian” csak annyiban új, hogy még a piaci verseny idején sem jelentkezett egyetlen kiadó sem a versenytársak kiadványaival szemben ennyire kirekesztő módon, mintha azok nem is léteznének. Teszik ezt azokkal az évek során bevált kiadványokkal szemben, amelyeket az EMMI 2012 óta adminisztratív intézkedésekkel igyekszik kizárni az iskolákból, és amelyek fejlesztésével így a kiadók a legjobb szándék mellett is tétlenségre vannak ítélve.
Ne dőljön be senki az MTA–OFI marketingjének! Atlaszuk csak a minősége miatti kényszerű átdolgozások számát tekintve „forradalmian új”, és másodszori átdolgozásra is csak az eredeti kiadásnál lesz jobb. Szabad tankönyvválasztás és az érettségin való szabad használat mellett dőlne csak el, hogy jobb-e a forgalomban levő atlaszoknál, de azt az oktatási kormányzat még az atlasz nyomott ára mellett sem meri vállalni.

Hidas Gábor
térképész, a TTE Tankönyvelemző Műhelyének tagja